

Tíz éves az "Energiagazdálkodás"

Tíz évvel ezelőtt, 1962 derekán jelent meg az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ akkor új típusú dokumentációs szolgáltatásának, a Műszaki Információ sorozatának keretében az elsőként megindított Energiagazdálkodás c. kiadvány első száma. Ez az információs folyóirat a dokumentáció egyik új formájának, a részletes műszaki tájékoztatásnak fejlődési szakaszát jelzi.

Az évforduló alkalmából célszerűnek látszik az elmúlt időszakra visszatekinteni, és a kiadvány fejlődését, eredményeit megvizsgálni, összehasonlítva megindításakor kitűzött céljával.

A Műszaki Információ sorozat jellemzői

Az elmúlt 10 év főbb eredményeinek, adatainak áttekintése előtt nem érdektelen röviden szemügyre venni e dokumentációs típusnak azokat a sajátosságait, amelyek fennmaradását és növekvő elterjedését - így az Energiagazdálkodását is - megalapozták. Ezek a vonások az alábbiak szerint foglalhatók össze.

A dokumentációnak ez a hazánkban annak idején bevezetett új típusa az eredeti közleménnyel egyenlő értékű tájékoztatást nyújt a szakemberek részére. A külföldi tapasztalatok szerint a közvetlen felhasználás szempontjából ez a dokumentációs műfaj bizonyult leghatékonyabbnak a szakirodalmi tájékoztatás formái közül. Az eredeti elgondolás az volt - és máig is ez a vezető szempontja az azóta 9 tárgykörben megjelenő Műszaki Információ sorozatának - hogy a legfrissebb külföldi szakirodalomban közölt fejlesztési eredmények válogatott közvetítésével áttekintést nyújtsunk a szakembereknek a legújabb külföldi irányzatokról oly módon, hogy a szükséges információkhoz idő és nyelvtudás hiányában - az eredeti külföldi szakirodalom áttanulmányozása nélkül - is hozzáférhessenek. A tájékoztatás célja pedig, hogy a legújabb kezdeményezéseket és eljárásokat figyelemmel kísérve mérlegelhessék azok hazai alkalmazásának lehetőségeit, és ezekre támaszkodva hozzassák meg döntéseiket.

Ez a cél a beérkező folyóiratok folyamatos áttekintése során kettős feladatot állított a szerkesztők elé. Az egyik a rendelkezésre álló gazdag anyagból a hazai ipar mindenkori fejlesztési irányainak ismeretében a hasznosan alkalmazható újabb elgondolások, tervek és kivitelezések megrostálása a megvalósítás lehetőségeinek és a gyakorlatban már elért eredmények megvilágításában. A másik feladat a szakemberek figyelmének felhívása olyan területekre és problémákra, amelyek pillanatnyilag több okból, pl. anyagi okokból talán nem valósíthatók meg, de újszerűségük, gazdaságossági vagy egyéb előnyeik miatt távlatilag számításba jöhetnek.

A Műszaki Információ kiadványsorozatban bemutatkozó új dokumentációs műfaj abban is különbözött az addig szokásos típusoktól /bibliográfiák, referátumok stb./, hogy az eredeti cikk rövidített, de teljes értékű, áttekintő tartalmát adja a megértéséhez szükséges, leglényegesebb ábrákkal, diagrammokkal és táblázatokkal együtt, anélkül azonban, hogy az olvasónak a matematikai levezetések, irodalmi hivatkozások utvesztőjén kelljen átvergődnie. Más szóval ez azt jelenti, hogy az olvasó bizonyos értelemben már megszűrt, átdolgozott szöveget kap kezébe, amely ennek folytán elsősorban az elért eredményeket, a sikeres megvalósítás módjait, a levont következtetéseket tartalmazza. Ezeket illetően tehát teljesen mentesül az eredeti cikkben való utánanéztől, mert készen kapja, amire szüksége van. Ezek a tömörített fordítások - tömörítvények - többet nyújtanak a kivonatnál, és összehasonlíthatatlanul többet még a hosszú referátumnál is. De a fordításnál is használhatóbbak, minthogy az eredeti terjedeleme 50-60%-ában minden lényeges információtartalmat visszaadnak, ugyanakkor azonban a felesleges, mellékes részeket elhagyják, és elősegítik a közlemény, illetve az abban tárgyalt kérdés gyorsabb, könnyebb áttekintését. A Műszaki Információ sorozatban megjelentetett közlemények a fentiek következtében közvetlenül felhasználhatók műszaki-tervezési, gyakorlati-végrehajtási, valamint szervezési célokra. A kiadvány zömében műszaki tartalma mellett röviden kitér a gazdasági vonatkozásokra is.

A kiadvány formáját illetően nyomdatechnikai és felhasználási szempontból a szabadlapos megoldás látszott célszerűnek. A havi füzetek átlagban 40 sűrűn gépelt oldal terjedelműek, 10-12 cikktömörítést és általában ugyanannyi rövidebb közleményt tartalmaznak.

Korábbi tájékoztatás

Az OMKDK dokumentációs tevékenysége során változatos, közvetlenül vagy közvetve felhasználható formában tárta fel a Műszaki Információ sorozat megjelenése előtt is az energiagazdálkodás témakörének külföldi szakirodalmát. A közvetlenül felhasználható szolgáltatástípusok, amelyek energiagazdálkodási kérdéseket is feldolgoznak, a Témadokumentációs Kiadványok és a Műszaki-Gazdasági Tájékoztató egyes füzetei. A közvetve hasznosítható dokumentációs szolgáltatások, amelyek az energiagazdálkodás kérdéseire is kitérnek, a referátumokat tartalmazó Műszaki Lapszemlék, különösen az Energia c. sorozat, a Figyelőkarton Szolgálat és a Témafigyelő Szolgálat több tétele. Ide kell sorolnunk még az energia tárgyú szakirodalmi bibliográfiákat, folyóiratcikk- és könyvfordításokat.

Ezek a szolgáltatások azonban nem nyújtottak folyamatos és részletes tájékoztatást az energiagazdálkodás külföldi helyzetéről, új műszaki megoldásairól, fejlődéséről és időszerű problémáiról. Az energiagazdálkodás fent vázolt kiemelkedő szerepét figyelembe véve határozta el az OMKDK vezetősége annak idején havi, rendszeres, teljes információt nyújtó kiadvány megindítását.

Az ismertetések főrovatok szerinti megoszlása a kiadvány indulásától 1972. júliusig

	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	Összesen
1. Általános energiazagdálkodás												
1.1 Energiaigények távlati tervezése	1	5	3	4	5	6	5	6	11	14	4	64
1.2 Energiaforrások	4	6	5	8	7	7	10	6	13	20	12	98
1.3 Közgazdasági problémák	1	2	3	2	4	3	6	3	2	7	5	38
1.4 Egyéb általános kérdések	0	2	2	2	1	2	3	5	2	5	1	25
2. Energiatermelés												225
2.1 Alapenergiahordozó-termelés	2	3	3	3	4	2	6	3	5	5	7	43
2.2 Hőenergiatermelés	2	7	4	1	2	0	1	0	3	4	1	25
2.3 Villamosenergia-fejlesztés	5	13	12	12	16	19	9	12	11	15	15	139
2.4 Kapcsolt hő- és villamosenergia-term.	1	2	3	5	2	2	5	5	6	8	4	43
2.5 Gázgyártás	2	4	4	2	5	1	2	1	1	1	0	23
2.6 Egyéb energiaátalakítási folyamatok	1	2	6	2	2	5	2	0	0	1	2	23
3. Energiafelhasználás												296
3.1 Kohászat- gépipar	3	8	4	13	15	5	5	9	10	5	3	80
3.2 Építőanyag-ipar	1	6	4	4	9	7	1	4	10	3	2	51
3.3 Vegyipar	1	4	5	2	1	1	0	5	3	5	0	27
3.4 Könnyűipar-élelmiszeripar	2	1	2	1	0	0	1	4	1	2	0	14
3.5 Egyéb ipari felhasználás	1	1	2	1	1	2	0	2	2	3	1	14
3.6 Mezőgazdaság	1	0	3	2	2	5	3	4	2	1	1	26
3.7 Közlekedés	1	1	3	2	3	4	1	1	1	1	0	18
3.8 Kommunális, háztartási	2	5	2	9	7	5	4	7	4	11	3	59
4. Energiaszállítás, tárolás, elosztás												289
4.1 Villamos energia	2	3	2	2	4	2	1	4	6	2	0	28
4.2 Távhőszolgáltatás	0	1	1	1	0	2	4	2	3	5	2	21
4.3 Gáz	3	4	7	7	3	7	3	4	3	9	0	50
4.4 Kőolaj és termékek	0	3	1	0	0	0	0	1	1	2	0	9
4.5 Szilárd energiahordozók	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	3
5. Energetikai berendezések												111
5.1 Kazánok és tüzelőberendezések	9	10	22	23	14	4	4	4	8	12	2	112
5.2 Kemencék és tüzelőberendezések	5	8	1	1	1	2	0	0	2	3	2	25
5.3 Gőz- és gázturbinák, -gépek, motorok	4	9	10	5	5	7	1	1	5	4	3	58
5.4 Egyéb energiaátalakító berendezések	4	9	18	12	11	7	8	10	9	10	3	101
5.5 Berendezések automatizálása	0	2	1	0	0	3	0	0	0	1	5	12
												303

Az "Energiagazdálkodás" megindítása

Az Energiagazdálkodás c. műszaki-információs kiadvány közreadásának szükségességét két szempont indokolja. Az egyik az energiahordozók körének kiszélesedése és összetételük nagymértékű változása, az energiatermelés, szállítás és felhasználás rohamos növekedése, az energiatermelési és elosztási folyamatok automatizálása, és általában a szakterületen alkalmazott technika rendkívül gyors fejlődése. A legújabb, legfontosabb külföldi műszaki és gazdasági eredmények minél gyorsabb megismerése az ország energiagazdálkodási szakemberei számára azért is elengedhetetlen, mert hazánk energiahordozókban általában szegény, és ennél fogva elsőrendű érdek az energiaveszteségek csökkentése, a hulladék hő hasznosítása legjobb eljárásainak alkalmazása a külföldi tapasztalatok alapján.

Az energiagazdálkodási tájékoztatás jelentőségét az is aláhúzza, hogy ez a tényező a termelés minden területén meghatározó szerepet játszik. A kiadvány megindítását alátámasztó másik szempont módszertani volt, azaz a fentiekben vázolt dokumentációs műfaj nyújtotta előnyök kihasználása.

Témaköri beosztás

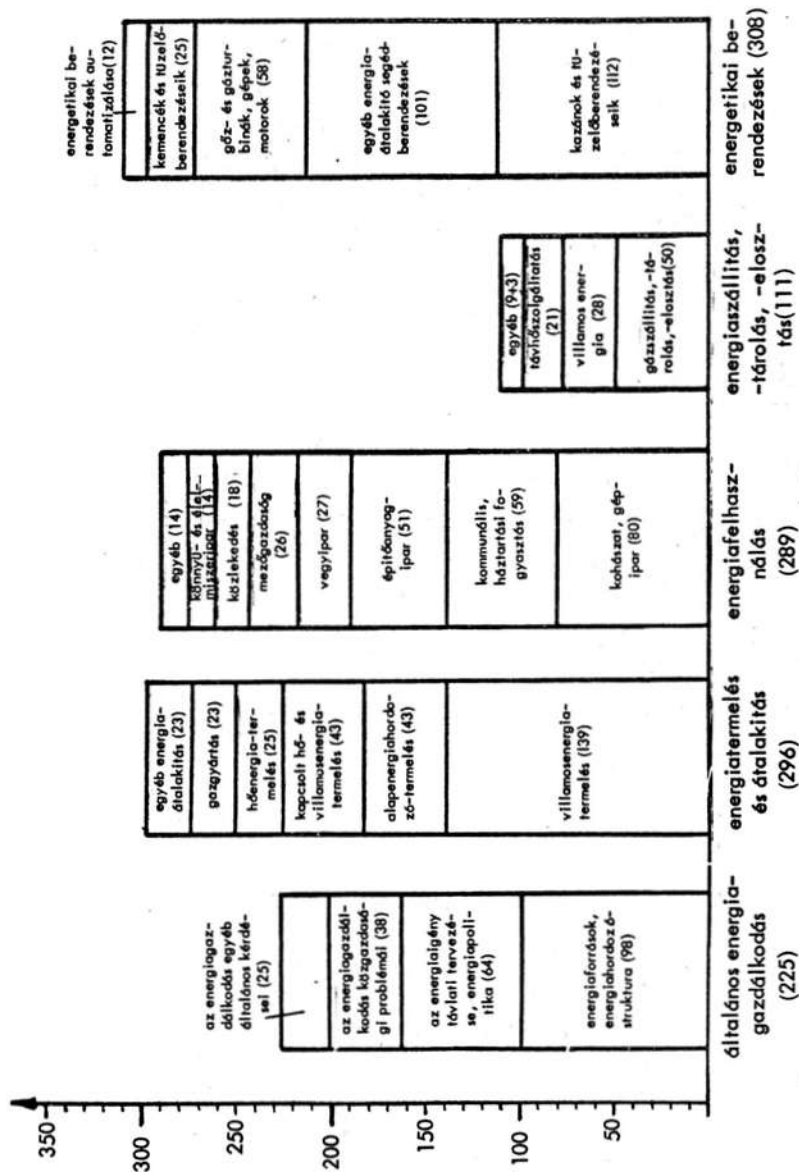
Az Energiagazdálkodás rovatbeosztását, valamint az egyes rovatokban az elmúlt tíz év alatt közölt cikktömörítvények számát az 1. táblázat tartalmazza.

A táblázat adatai azt mutatják, hogy tíz év alatt megjelent közleményekből az energetikai berendezésekkel foglalkozott legtöbb - 308 - cikkszemertetés, míg az energiaszolgáltatási főrovatba 289 tömörítvény került. Ezek után sorrendben következnek az energiatermelés és átalakítás 296, az általános energiagazdálkodás 225, végül az energiaszállítás, tárolás és elosztás főrovata 111 tömörítvénnyel. A felhasználás főrovatán belül az egyes ipari ágazatok sorrendje és cikkszemertetései száma a következő volt: kohó- és gépipar 80, kommunális fogyasztás 59, építőipar 51, vegyipar 27, mezőgazdaság 26, közlekedés 18, könnyű- és élelmiszeripar 14, és egyéb területek 14. Az 1. ábra a legfontosabb energiagazdálkodási területekre jutó tömörítvények megoszlását alcsoportok szerinti bontásban szemlélteti.

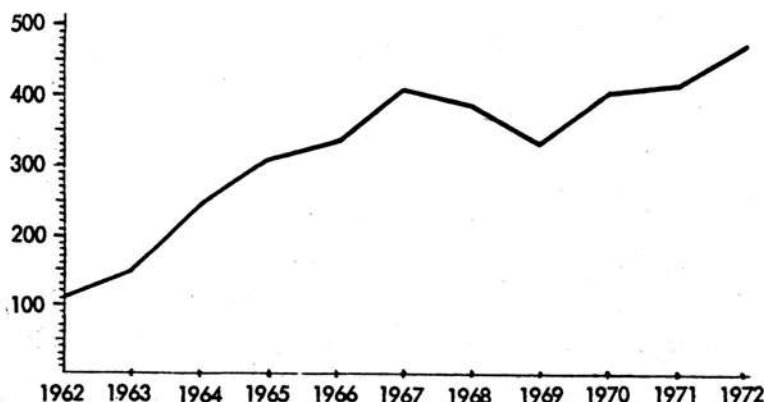
Tíz év alatt összesen 1062 rövid hír jelent meg a legkülönbözőbb termelési, alkalmazási, beruházási és más műszaki-gazdasági kérdésekről.

Előfizetések alakulása

Az előfizetések alakulását a 2. ábra mutatja. A megjelenés első évében, 1962-ben az előfizetett példányszám 110 volt, amely 1967-ig

1. ábra A Műszaki Információ - Energiagazdálkodás
cikkeinek téma szerinti megoszlása (10 évi, összesített
adatok alapján)

2. ábra A Műszaki Információ - Energiagazdálkodás
előfizetések alakulása

408-ra emelkedett. 1968-69-ben a példányszám mintegy 15%-kal csökkent, ami feltehetően a gazdasági reform bevezetésével kapcsolatos látszat-megtakarítási intézkedéseknek tulajdonítható. 1970-ben a korábbi példányszámban rendelték a vállalatok a kiadványunkat. 1971-ben 416-ra, míg 1972-ben 470-re emelkedett az előfizetett példányszám, meghaladva az 1967. évi legmagasabb szintet.

Ez a példányszám megítélésünk szerint nem jelenti a kiadvány piacának telítettségét. Ugy véljük, hogy erőteljes propagandával a 8-900-as példányszám fokozatosan elérhető lesz.

A felhasznált külföldi szakfolyóiratok

Az Energiagazdálkodás-ban forrásként felhasznált külföldi szakirodalom igen széles körű, és kiterjed mind a szocialista, mind a tőkés országok vezető szakterületi folyóirataira, de gyakran merít a fontosabb ágazati folyóiratokból is. Az egyszerűség kedvéért a három legutóbbi évfolyam folyóiratbázisát vizsgáltuk.

Az 1969-71 években felhasznált folyóiratok száma 137. A folyóiratok összetétele természetesen a szakmai folyóiratok elsődleges szerepét mutatja. Ennek megfelelően a leggyakrabban előfordult folyóiratok a következők:

Das Gas- und Wasserfach	35 alkalommal /a jelzett 3 év alatt/
Energy International	28 " "

Brennstoff - Wärme-Kraft	21 alkalommal	/a jelzett 3 év alatt/
Elektrizitätswirtschaft	18	" "
Archiv für Energiewirtschaft	18	" "
Gas, Wärme International	18	" "
Gazovaja Promislenoszt'	15	" "
Teploenergetika	15	" "

Összefoglalás

Az Energiagazdálkodás tíz éves pályafutására visszatekintve megállapítható, hogy e kiadvány megjelentetésével az átfogott szakterület folyóiratcikkeinek közvetlenül felhasználható rendszeres dokumentációja megvalósult, és fokozatosan fejlődik. A kiadvány a külföldi szakirodalom válogatott cikkei gyorsan és a lényeges információkkal adja közre. A teljességre való törekvést eleve kizárta, mert célja a legkiemelkedőbb, legújabb, főként gyakorlati eredményeket bemutató közlemények ismertetése.

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Ipargazdaságtan Tanszékének 1972-ben készült kutatási tanulmánya bemutatta az Energiagazdálkodás olvasótáborának összetételét, véleményüket, javaslataikat. A szerkesztőség a 10. évforduló kapcsán a kiadvány felhasználásának és az előfizetők igényének jobb ismeretében kívánja továbbfejleszteni a szolgáltatást. A szerkesztés egyik jövőbeni feladataként a komplex műszaki-gazdasági információk közreadása jelölhető meg az energiagazdálkodás területén az újonnan belépő energiahordozók fokozottabb figyelembevételével, a szakirodalmi bázis további kiszélesítése alapján.

∴

I R O D A L O M

POLZOVICS Iván: Az OMK új típusú dokumentációs kiadványai a külföldi fejlődés tükrében. p.121-162. = Az Országos Műszaki Könyvtár Évkönyve, 1959. Bp. 1960. OMKDK, 256 p.

Paku Sándor - Udvardy Jenőné